

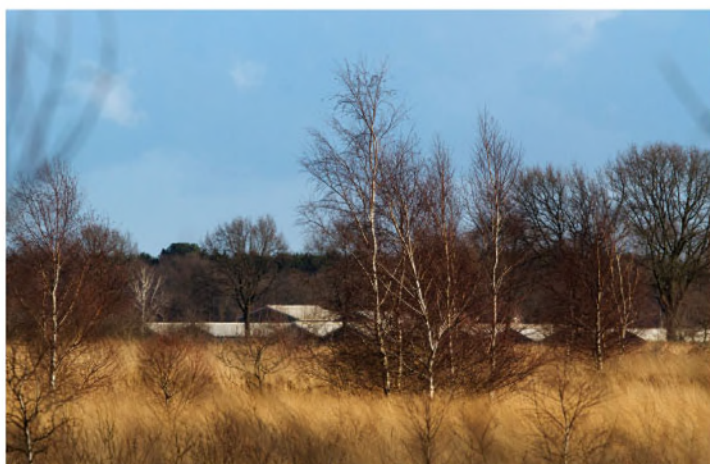

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Intergemeentelijk gebiedsprogramma Vlietlijn en doorontwikkeling Binckhorst

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

13 januari 2026 / projectnummer: 3870

1 Advies over het MER in het kort

De gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk willen samen een 'intergemeentelijk gebiedsprogramma' opstellen voor de aanleg van de tramverbinding genaamd de 'Vlietlijn' en voor de 'doorontwikkeling' van de Binckhorst. De doorontwikkeling bestaat uit de bouw van circa 7.000–8.000 extra woningen bovenop de al geplande en deels gebouwde 5.000 woningen in het gebied. Daarnaast komen er bovenwijkse voorzieningen (zoals een geothermiec centrale, een bibliotheek, een school en een zwembad) en een commercieel voorzieningencluster. Voor het besluit over het gebiedsprogramma is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De colleges van burgemeester en wethouders van de drie gemeenten hebben de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie') gevraagd te adviseren over het MER. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Wat staat in het MER?

Het MER is opgedeeld in drie delen. Deel A bevat een uitgebreide samenvatting van het MER en beschrijft het gebiedsprogramma, inclusief doelen voor de Vlietlijn en de Binckhorst. Ook bevat het een overzicht van de milieueffecten en de daaruit voortkomende aanbevelingen. Deel B bevat een uitgebreider overzicht van het onderzoek naar de milieueffecten. Deel C bevat een overzicht van de onderzochte alternatieven en varianten met een beschrijving van de bijbehorende milieueffecten.

De Vlietlijn heeft een positief effect op het gebruik van het openbaar vervoer en van de fiets ten opzichte van de auto in de betrokken gemeenten. Ook zijn er positieve effecten op stedelijk groen en ruimtelijke en stedenbouwkundige kwaliteit. Er zijn onder andere negatieve effecten op natuur (waaronder op Natura 2000-gebieden door stikstof), water, verkeersveiligheid, archeologische waarden, trillingen en lichthinder.

De doorontwikkeling van de Binckhorst met extra woningbouw heeft positieve effecten op de maatschappelijke voorzieningen, stedelijk groen, de openbare ruimte, waterberging en afvoer, bomen en biodiversiteit (zowel gebouwgebonden soorten als tuin- en parksoorten). Er zijn onder andere negatieve effecten op beschermde natuurgebieden (Natura 2000 door stikstof), water, archeologische waarden, luchtkwaliteit, geur, geluid en wind(hinder).

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER is overzichtelijk opgebouwd en goed leesbaar. De Commissie is onder de indruk van het vele onderzoek dat is verricht in het planMER voor het gebiedsprogramma. Ook zit het MER methodisch en systematisch goed in elkaar. De vele informatie, alternatieven, gevoeligheidsanalyses en varianten op subthema's zijn op een ordelijke en consistente manier gepresenteerd en op begrijpelijke wijze beoordeeld. Zo waardeert de Commissie het grote aantal varianten dat is onderzocht. Dit variantenonderzoek heeft een duidelijke doorwerking in zowel de Vlietlijn als de doorontwikkeling van de Binckhorst.

De adviezen van de Commissie over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)¹ zijn grotendeels opgevolgd. Voor gezondheid gaat het planMER zelfs verder door, in samenwerking met de GGD Haaglanden, zes gezondheidsaspecten te waarderen en op kaart gecumuleerd weer te geven. Dit draagt bij aan methode-ontwikkeling die op landelijk niveau momenteel plaatsvindt. Het MER benoemt veel mitigerende maatregelen om negatieve effecten te verminderen én bevat duidelijke aanbevelingen voor het programma. Wel staat er in de verschillende delen van het MER redelijk veel herhaling van teksten.

Tenslotte staat in het MER een overzicht van aanvullende onderzoeken die nog moeten worden uitgevoerd voordat het gebiedsprogramma wordt vastgesteld. De Commissie is in haar toetsing uitgegaan van de in dit MER gepresenteerde informatie.

De Commissie signaleert bij de toetsing van het MER dat belangrijke informatie ontbreekt. Het aanvullen van deze informatie is essentieel om het belang van de leefomgeving volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over het gebiedsprogramma. Het gaat om de volgende punten:

- **Onderzoeken geothermie nog niet compleet.** Aanvullend onderzoek is nodig over mogelijke boor-risico's en mogelijke door geothermie veroorzaakte seismische activiteit (aardbevingen). Deze informatie is nodig om uit te sluiten dat geothermie niet in het gebied kan worden toegepast.
- **Onderbouwing keuze doorwaadbaarheid² ontbreekt.** Het MER adviseert om te onderzoeken of langs de Binckhorstlaan en de Supernovaweg aaneengesloten bouwblokken kunnen worden gerealiseerd om de gebieden erachter af te schermen voor geluid. Dit was al een zinvolle suggestie in het MER, maar de voor- en nadelen hadden ook in het MER onderzocht moeten worden vanwege de mogelijke consequenties voor het gebiedsprogramma en de gezondheidseffecten.
- **Ontbrekende Passende beoordeling.** Zowel de Vlietlijn als de doorontwikkeling van de Binckhorst leiden tot een stikstoftoename op daarvoor gevoelige beschermde natuur (Natura 2000-gebieden). Doordat het MER alleen de uitkomsten van de stikstofberekening presenteert, zijn het milieueffect, de mogelijkheden om negatieve effecten te mitigeren en de uitvoerbaarheid van het programma niet volwaardig in beeld gebracht. Omdat negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet zijn uit te sluiten, is bovendien een Passende beoordeling verplicht. Deze Passende beoordeling ontbreekt, zoals ook in het MER zelf is benoemd.

De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over het intergemeentelijke gebiedsprogramma Vlietlijn en doorontwikkeling Binckhorst. In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar beoordeling toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

Oproep aan de gemeente Den Haag

In (en rond) de gemeente Den Haag zijn veel lopende projecten en ontwikkelingen met veel onderlinge afhankelijkheden en samenhang. Een goed beeld daarvan is belangrijk om de gestelde doelen te behalen en gecumuleerde effecten op de leefomgeving bijtijds te signaleren. De Commissie benadrukt daarom het belang van het direct starten van de

¹ Commissie mer. 3 december 2024. [Intergemeentelijke gebiedsvisie Vlietlijn en doorontwikkeling Binckhorst: Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport](#).

² Doorwaadbaarheid, in de context van stedenbouw, betekent de mate waarin de ruimte geschikt is om daar doorheen te lopen.

aangekondigde monitoring van de verschillende ontwikkelingen in de gemeente. Ze gaf dit ook al aan in haar adviezen over de Omgevingsvisie Den Haag, de ontwikkeling van het Central Innovation District (CID), en de afzonderlijke projecten aangrenzend of daarbinnen.³ Gebruik de monitoringsresultaten om de daadwerkelijke milieueffecten én het doelbereik van de verschillende ontwikkelingen te controleren. Neem maatregelen als blijkt dat de milieueffecten negatiever uitvallen dan verwacht en als de doelen niet gehaald worden.

Figuur 1: Overzicht de Vlietlijn en de Binckhorst (opgedeeld in vier deelgebieden) (bron: Intergemeentelijk gebiedsprogramma).

Aanleiding MER

De gemeente Den Haag wil de Binckhorst verder ontwikkelen. Deze zogeheten ‘doorontwikkeling’ bestaat uit het toevoegen van 7.000–8.000 woningen, ongeveer 250.000m² werkoppervlak en 105.000m² oppervlak voor voorzieningen. Eén van deze voorzieningen is een geothermiecentrale. De aanleg van een tramverbinding genaamd ‘de Vlietlijn’ is een randvoorwaarde voor de verdere ontwikkeling van het gebied. De gemeenten Den Haag, Leidschendam–Voorburg en Rijswijk willen daarom de Vlietlijn mogelijk maken.

Voor deze ontwikkelingen wordt een intergemeentelijk gebiedsprogramma opgesteld door de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Den Haag, Leidschendam–Voorburg en Rijswijk. Dit gebiedsprogramma is kaderstellend voor besluiten over projecten waarvoor mogelijk een

³ Zie de adviezen op de website van de Commissie: [Omgevingsvisie Den Haag](#), [het Central Innovation District](#) en de afzonderlijke ontwikkelingen, zoals [Escher Gardens](#), [the Grace](#), [Laakhaven Centraal](#), [de SoZa-locatie](#) en [Verheeskade](#).

milieueffectrapport moet worden opgesteld. In het MER staat dat dit in ieder geval geldt voor de volgende projecten uit Bijlage V bij het Omgevingsbesluit: B4 (geothermische diepteboringen), C1 (thermische centrale), J3 (tramrails) en J11 (stedelijk ontwikkelingsproject). Daarom is een plan-MER opgesteld. Een plan-MER is ook verplicht omdat er mogelijk significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling beschreven moeten worden.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag besluit over het gebiedsprogramma. In dit geval besluiten de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten van Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk over de Vlietlijn. Het college van burgemeester en wethouders van Den Haag besluit over de doorontwikkeling van de Binckhorst, inclusief een geothermiecentrale.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3870 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar beoordeling toe. Aan deze beoordeling koppelt zij adviezen en aanbevelingen. Adviezen staan in een tekstkader. Het uitvoeren daarvan is essentieel voor het volwaardig meewegen van het belang voor de leefomgeving bij het besluit over het intergemeentelijke gebiedsprogramma Vlietlijn en doorontwikkeling Binckhorst. Dit moet volgens de Commissie gebeuren voordat de colleges van burgemeester en wethouders van Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk een besluit nemen over het programma. Aanbevelingen staan niet in een tekstkader. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming – nu en in de toekomst – te verbeteren, zoals voor de in het plan-MER aangekondigde project-MER'en.

2.1 Geothermie

In het MER staat dat “uit het onderzoek naar de zoekgebieden van de te realiseren geothermiecentrale [...] geen duidelijke voorkeurslocatie naar voren [komt].” In een schriftelijk antwoord op vragen van de Commissie⁴ wordt echter gesteld dat “de locatie Trekvlietplein [...] te klein [is] voor het ontwikkelen van geothermie en [...] dat conflicten te verwachten zijn met milieucontouren. Alleen als aan een groot aantal randvoorwaarden kan worden voldaan kan er met moeite één doublet worden ontwikkeld. Hierdoor wordt een groot deel van de geothermische potentie van de aardlagen onder de Binckhorst niet benut. Door de complexiteit, randvoorwaarden en beperkte exploitatie-mogelijkheden is deze locatie niet geschikt voor de ontwikkeling van geothermie.” De Commissie is het hiermee eens.

⁴ Op 2 december 2025 vond een startgesprek plaats. Tijdens dit startgesprek kreeg de Commissie uitleg over het intergemeentelijk gebiedsprogramma en het MER van de gemeente Den Haag en diens adviseurs. De vragen vanuit de Commissie over geothermie zijn na afloop van dit gesprek schriftelijk beantwoord.

De Commissie constateert dat aanvullend onderzoek noodzakelijk is om uit te kunnen sluiten dat geothermie in de Binckhorst niet mogelijk blijkt. Het gaat om onderzoek naar de mogelijke aanwezigheid van (ondiepe) boor-risico's (zoals ondiepe gas-pockets) en het risico op aardbevingen die door geothermie worden geïnduceerd. Breng de boor-risico's in beeld met een geologische studie. De Commissie onderkent dat het risico op aardbevingen die door geothermie geïnduceerd worden gering is, maar benadrukt dat dit wel in beeld moet worden gebracht. Voer daarom een seismische dreigings- en risicoanalyse uit voor de Binckhorst A/B en Vestaweg locaties.⁵ Houd daarbij rekening met de grote hoeveelheden water die bij geothermie worden geïnjecteerd én met geologische configuraties waarin de putten geplaatst worden die anders zijn dan bij de lokale olie- en gaswinning uit het verleden. Sluit waar mogelijk aan bij het onderzoek dat wordt gedaan in het kader van het Warmteprogramma van Den Haag.

De Commissie adviseert om het MER, voorafgaand aan het besluit, aan te vullen met de studies naar (eventuele) ondiepe boor-risico's en risico's op door geothermie geïnduceerde aardbevingen.

Daarnaast heeft de Commissie nog enkele aanbevelingen voor het vervolgtraject (zoals voor het aangekondigde project-MER voor de geothermiecentrale):

- nu de locatie Trekvliesplein afvalt, blijven drie mogelijke geothermielocaties over: Binckhorst A, B en Vestaweg. De milieueffecten van de locaties zijn in het algemeen goed in beeld gebracht. Zo zijn de effecten tijdens de aanlegfase duidelijk beschreven. Ook zijn de effecten op geluid en externe veiligheid berekend in het MER, maar moeten deze nog geactualiseerd worden omdat er met de inwerkingtreding van de Omgevingswet nieuwe rekenvoorschriften zijn. De noodzaak van deze actualisatie wordt in het MER ook benoemd;
- onderzoek per locatie of Hoge-Temperatuur Opslag (HTO) in ondiepere aquifers mogelijk is. Deze informatie is nodig om de efficiëntie van de locaties in zijn geheel te vergroten. Ook kan deze informatie het verschil tussen de locaties bepalen door verschil in de mogelijkheid om aan de piek-warmtevraag op koude winterse dagen te kunnen voldoen;
- onderzoek het risico op laagfrequent geluid (bromtonen) en beschrijf mitigerende maatregelen. Maak hierbij (waar mogelijk) gebruik van de ervaring bij de geothermiecentrale aan de Leyweg;
- houd in de verdere uitwerking van het programma rekening met een robuuste backup- en piekvoorziening. Stel daarvoor de benodigde ruimte beschikbaar.

2.2 Onderbouwing keuze doorwaadbaarheid

Het MER beveelt aan om te onderzoeken of de voorziene losse bouwblokken vervangen kunnen worden door langgerekte, zittende gebouwen met ongeveer zes bouwlagen. Op deze manier ontstaat een geluidwal voor het achterliggende gebied. Dit is met name relevant voor de Supernovaweg en Binckhorstlaan. Het gebiedsprogramma zegt over deze aanbeveling (pagina 254): “Voor het vergroten van de doorwaadbaarheid is echter gekozen om geen

⁵ Voor meer informatie, zie de handreiking van TNO/EBN in Mijnlieff et al. 2023. [Seismische Dreigings- en Risicoanalyse voor aardwarmteprojecten in Nederland](#).

continue en dichte gevels te realiseren van 80 meter of langer, maar te werken in slagen. Deze aanbeveling uit het planMER wordt daarom niet opgevolgd in het gebiedsprogramma“.

In het gebiedsprogramma staat dat de zogeheten ‘doorwaadbaarheid’ een bijdrage levert aan het realiseren van doorsteken. Dit is in het gebiedsprogramma niet onderbouwd en het MER bevat geen analyse van de afname van het aantal ernstig geluidgehinderden als blokken aaneengesloten zijn. Gezien de forse geluidsbelasting langs de Binckhorstlaan en Supernovaweg is het belangrijk om hier wel inzicht in te hebben. De afname in het aantal ernstig gehinderden kan dan afgezet worden tegen bijvoorbeeld het extra aantal loop- en fietsminuten (of seconden) dat inwoners extra moeten maken als aaneengesloten bouwblokken worden gerealiseerd. Ook kan gekeken worden naar de mogelijkheden voor bijvoorbeeld recreatief gebruik van afgeschermd gebied achter de bouwblokken, zoals die ook in andere steden bestaan. Gezien de mogelijke impact van een dergelijke analyse is het nodig om dit te doen voordat het MER en het gebiedsprogramma worden vastgesteld.

De Commissie adviseert om het MER, voorafgaand aan het besluit, aan te vullen met een analyse van de voor- en nadelen van het realiseren van aangesloten bouwblokken. Voordelen zijn onder andere een afname van het aantal ernstig gehinderden en het creëren van mogelijkheden voor recreatie achter de bouwblokken. Een nadeel is een toename van de loop- en fietsafstand en -tijd voor een deel van de bewoners. Gebruik deze analyse voor de afweging om al dan niet gesloten bouwblokken te realiseren.

2.3 Natuur

De Commissie waardeert dat in het onderzoek naar de effecten van het intergemeentelijke gebiedsprogramma veel aandacht is voor vergroening, biodiversiteit, klimaat en groeiplaatsen voor bomen. Ook staan er duidelijke aanbevelingen in het MER om enkele (mogelijke) negatieve effecten te voorkomen én voor vervolgonderzoek in de volgende fase.

Passende beoordeling

In het MER staat dat als gevolg van de gebiedsontwikkeling sprake is van stikstofdepositietoename op daarvoor gevoelige Natura 2000-gebieden⁶. Significante effecten zijn hierdoor niet op voorhand uit te sluiten. Hierdoor is het opstellen van een Passende beoordeling verplicht. Deze Passende beoordeling ontbreekt, iets wat ook in het MER staat. In het MER wordt aangegeven dat deze Passende beoordeling pas bij het omgevingsplan zal volgen omdat de plannen op dit moment nog niet voldoende concreet zijn. De Commissie kan zich hier niet vinden. Ook voor een gebiedsprogramma is het noodzakelijk om een Passende beoordeling op te stellen waarin de uitvoerbaarheid aannemelijk te wordt gemaakt.

De Commissie begrijpt dat de uitgangspunten op dit moment nog niet concreet zijn, maar de indicatieve stikstofberekeningen kunnen voor de beoordeling worden gebruikt. Ga in de Passende beoordeling in op bestaande informatie over Natura 2000-gebieden. Gebruik hiervoor onder andere de informatie uit natuurdoelanalyses, advies van de Ecologische

⁶ Het gaat specifiek om een maximale toename van 0,26 mol N/ha/jaar in Meijndel & Berkheide, 0,17 mol N/ha/jaar in Westduinpark & Wapendal, 0,13 mol N/ha/jaar in Solleveld & Kapittelduinen, 0,07 mol N/ha/jaar in Coepelduinen, 0,04 mol N/ha/jaar in Kennemerland-Zuid en 0,03 mol N/ha/jaar in Voornes Duin.

Autoriteit en de beheerplannen. Ga via een expert-inschatting in op de mogelijke effecten die volgen uit de indicatieve stikstofberekeningen. Verken hierbij de mogelijkheden om de emissies tijdens de aanlegfase (bouw) en het beoogde gebruik te verlagen. Zorg voor een navolgbare expert-inschatting van de haalbaarheid en effectiviteit van mitigerende maatregelen. Ga vervolgens in op de uitvoerbaarheid in het licht van jurisprudentie.⁷

De Commissie adviseert om het MER, voorafgaand aan het besluit, aan te vullen met een nadere beoordeling van de ecologische effecten van de berekende depositietoenames op Natura 2000-gebieden. Maak aannemelijk, in een Passende beoordeling, dat het plan in de projectfase uitvoerbaar zal zijn in het licht van de geldende regelgeving en jurisprudentie.

2.4 Mobiliteit

Voor het gebiedsprogramma en het MER is al veel onderzoek uitgevoerd naar de diverse mobiliteitsaspecten. De samenhang tussen de ontwikkeling van de Vlietlijn, de Binckhorst en de diverse varianten voor deze beide onderdelen is complex om de effecten op verkeer en infrastructuur integraal in beeld te brengen. De Commissie constateert dat dit in het gebiedsprogramma en het MER voldoende in beeld is gebracht.

De effecten van zowel de Vlietlijn als de doorontwikkeling van de Binckhorst op de verkeersdruk op de kruispunten, op de oversteekbaarheid en het parkeren in de drie gemeenten is nagenoeg geheel negatief beoordeeld. De Commissie onderschrijft de onderbouwing en beoordeling van de gepresenteerde effecten.

De Commissie merkt wel op dat de negatieve beoordelingen van enkele belangrijke verkeersonderwerpen zorgelijk zijn, zoals voor de verkeersveiligheid en de kruispuntsbelastingen.⁸ In het MER staan aanbevelingen voor mitigerende maatregelen, maar het is niet duidelijk welke maatregelen zullen worden gerealiseerd. Ook staat in het MER dat nog verschillende onderzoeken (zullen) plaatsvinden. De Commissie beveelt aan om naast de genoemde vervolgonderzoeken nader onderzoek te doen naar de thema's parkeren, doorstroming en oversteekbaarheid zoals in de volgende alinea's is beschreven.

Parkeren

Een belangrijke basis voor het bereiken van duurzame mobiliteit en het effectueren van het STOMP-principe⁹ is de parkeerregulering. Het MER brengt in beeld dat parkeerplaatsen zullen verdwijnen als gevolg van onder meer de aanleg van de Vlietlijn en door aanleg van fietspaden. Aanbevolen wordt in het MER om een parkeergarage in de wijk te realiseren. Hiermee is geen beeld gegeven van de toekomstige parkeervraag en -aanbod (de parkeerbalans). Ook is niet in beeld gebracht hoe het parkeren zal plaatsvinden voor (1) bewoners, (2) werkkenden, (3) bezoekers van die groepen en (4) diverse overige voorzieningen. De daarvoor benodigde ruimtevraag is daarmee ook niet in beeld gebracht.

⁷ Zie ook de factsheet [Stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden in milieueffectrapportage](#) op de website van de Commissie.

⁸ In de zienswijzen van bewoners en ondernemers in het gebied werd ook veelvuldig de zorg geuit voor de effecten op verkeersveiligheid en doorstroming.

⁹ STOMP staat voor Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobility-as-a-Service en Privéauto. Het STOMP-principe is een ordeningsprincipe dat helpt om keuzes in mobiliteit en ruimte te prioriteren.

De Commissie beveelt aan in het vervolg (bijvoorbeeld voor de aangekondigde project-MER'en) om nader parkeeronderzoek te doen om te komen tot een samenhangende parkeerstrategie voor het plangebied. Stel een parkeerbalans op waarin de vraag en het aanbod voor de verschillende doelgroepen door middel van parkeren op eigen terrein, mobiliteitshubs, openbaar vervoerhalten en overig parkeerareaal in beeld komen. Geef inzicht in welke parkeernormen worden gehanteerd. Betrek daarbij de locaties en typen parkeerfaciliteiten voor fietsverkeer en het logistieke verkeer.

Doorstroming en oversteekbaarheid

Het functioneren van het autonetwerk en het bieden van een goede oversteekbaarheid hangen sterk met elkaar samen. Uit het MER blijkt dat doorstromingsproblemen op enkele kruispunten kunnen ontstaan. Dit komt door de sterke groei van het aantal verplaatsingen vooral op grondgebied van Den Haag. Hierbij is niet duidelijk in welke mate het gaat om autoverplaatsingen binnen Den Haag of tussen Den Haag en de verdere regio.

Daarnaast is er ook weinig ruimte voor voldoende en verkeersveilige oversteken voor langzaam verkeer. Dit is weer van invloed op de totale verkeersafwikkeling. Het gaat dan niet om de vraag wat de effecten voor de afwikkeling en oversteekbaarheid zijn op het niveau van een kruispunt. Het gaat om de doorstroming op het gehele netwerk van het plangebied. Antwoord hierop vraagt om vervolgonderzoek.

De Commissie beveelt daarom aan om in het vervolg (bijvoorbeeld voor de aangekondigde project-MER'en) op het nieuwe modelonderzoek voor het CID (nieuwe referentiesituatie zoals aangegeven in het planMER deel A bij de Vervolgonderzoeken) ook een dynamische verkeersmodelsimulatie uit te voeren voor de Binckhorst met directe omgeving. Dit maakt het mogelijk om het verkeersnetwerk integraal te kunnen beoordelen en de schetsontwerpen van kruispunten en oversteken waar nodig aan te passen.

2.5 Monitoring en evaluatie

Het MER bevat een goede aanzet tot een monitoringsplan voor de Vlietlijn en de doorontwikkeling van de Binckhorst. Het is echter van belang dat de gemeente Den Haag daadwerkelijk start met het monitoren van de stedelijke ontwikkeling op meerdere schaalniveaus, waaronder in de metropoolregio, de gemeente (de omgevingsvisie), het CID en de afzonderlijke projecten/wijken. Alleen zo ontstaat voldoende grip op de ontwikkelprogramma's en is tijdige bijsturing mogelijk wanneer negatieve effecten dreigen op te treden.

Aspecten zoals duurzame mobiliteit (vooral parkeren), gezondheid, maatschappelijke en recreatieve voorzieningen (zoals groen en speel- en sportvoorzieningen), energie en leefbaarheid kunnen bij stedelijke verdichting snel onder druk komen te staan wanneer onvoldoende wordt gestuurd op een evenwichtige ontwikkeling. De gemeente heeft in het verleden regelmatig monitoringsplannen opgesteld en de Commissie heeft hier herhaaldelijk over geadviseerd. Desondanks ontwikkelt de stad zich gestaag verder zonder dat de resultaten van monitoring structureel inzichtelijk worden gemaakt.

De Commissie beveelt daarom (opnieuw) aan om hier per direct prioriteit aan te geven en de monitoring daadwerkelijk en structureel te implementeren. Werk samen met de provincie

Zuid-Holland en de metropoolregio Rotterdam-Den Haag om de mogelijke effecten buiten de gemeentegrens te kunnen monitoren. Maak daarbij gebruik van beschikbare data en sluit waar mogelijk aan op al lopende monitoring. Ook voor geothermie kan gebruik worden gemaakt van de ervaring met bestaande geothermiecentrales (zoals aan de Leyweg) en het onderzoek voor het Warmteprogramma Den Haag. Ook hier is de samenhang met andere ontwikkelingen van belang doordat de warmte ook bedoeld is voor wijken buiten de Binckhorst.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Ruwan Aluvihare BA. MDip LA

Irma Dekker MSc

dr. Ramon Loosveld

dr. Patrick Patiwaal (secretaris)

ing. Ben Peters

drs. Marieke van Rhijn (voorzitter)

dr. Fred Woudenberg

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Intergemeentelijk gebiedsprogramma.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project B4 "geothermische diepteboringen", J3 "tramrails" en J11 "stedelijk ontwikkelingsproject". Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk.

Initiatiefnemer besluit

Colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissierner.nl projectnummer [3870](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

